

CHRONIQUES STRASBOURGEOISES

Januari – maart 2025

Lucas Dikkers & Ayla Yayla *

Samenvatting | Wie aan Straatsburg en de mensenrechten denkt, denkt aan de jurisprudentie van het EHRM. Er gebeurt echter meer mensenrechtelijks in Straatsburg. In deze kroniek wordt verslag gedaan van activiteiten, beslissingen, aanbevelingen en standpunten van alle andere organen die zich binnen het raamwerk van de Raad van Europa bezighouden met mensenrechtenkwesities.

DOI | 10.54195/NTM.23190

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0

Introductie

10 december 2024 was de jaarlijkse internationale mensenrechtendag. Alain Berset, de secretaris-generaal van de Raad van Europa, stond stil bij de uitdagingen waar Europa en de rest van de wereld voor staan. ‘Intimidating the media, squeezing civil society and shutting down legal and legitimate protest are choices, and they are wrong both morally and legally’, zei hij in een toespraak.¹ Hij trok een directe lijn tussen dergelijke onderdrukking in Rusland en de oorlog met Oekraïne. Wij lichten u in deze kroniek onder andere weer in over de actie die de Raad van Europa heeft genomen met betrekking tot de oorlog. Michael O’Flaherty, die vorig jaar aantrad als Mensenrechtencommissaris bij de Raad van Europa, sprak ook op de mensenrechtendag, en deed onder meer een oproep om de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in praktijk te brengen. Meer in het bijzonder stond hij stil bij de oorlog tussen Rusland en Oekraïne – die inmiddels drie jaar duurt – en de enorme mensenrechtelijke gevolgen daarvan, de situatie aan de grenzen van de lidstaten van de Raad van Europa en de toenemende druk op het maatschappelijk middenveld in Europa.²

Een vrolijker nieuwtje is dat het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) dit jaar 75 wordt. Het EVRM werd op 4 november 1950 aangenomen en opengesteld voor ondertekening. Bij deze mijlpaal werd al kort stilgestaan in Straatsburg, maar naar verwachting wordt dat in november, als het echt zover is, uitgebreider gevierd.³ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft dit jaar bovendien de Dresden Peace Prize gewonnen.⁴ Marko Bošnjak, president van het EHRM, nam de prijs in ontvangst en stond in een dankwoord

■ Mr. L.P Dikkers is junior docent en promovendus bij de Radboud Universiteit. Mr. A. Yayla is docent publiekrecht bij de Hogeschool Leiden.

1 Raad van Europa, ‘Let this Human Rights Day be the turning point we need’, beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/let-this-human-rights-day-be-the-turning-point-we-need>.

2 Raad van Europa, ‘Let this Human Rights Day be the turning point we need’, beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/on-human-rights-day-the-commissioner-calls-for-action-to-realise-the-universal-declaration-s-vision>.

3 Raad van Europa, ‘75 years of the European Convention on Human Rights’. Beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/75-years-of-the-european-convention-on-human-rights>.

4 Raad van Europa, ‘ECHR awarded Dresden Peace Prize for 2025’, beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/echr-awarded-dresden-peace-prize-for-2025>.

stil bij het EVRM en het EHRM als vredesproject in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog. De principes waarop het EVRM is gebaseerd kunnen volgens Bošnjak in het huidige tijdsgewricht – met toenemende democratische erosie, populisme en autoritarisme – alleen verdedigd worden als staten, het maatschappelijk middenveld en individuen zich daarvoor inzetten. Het Hof kan het volgens Bošnjak niet alleen. Bij het aannemen van de prijs deed Bošnjak dan ook een oproep om voor mensenrechten op te blijven komen.⁵ In de rest van deze kroniek lichten we u zoals gewoonlijk in over hoe de Raad van Europa zich hiervoor heeft ingezet.

Drie jaar oorlog in Oekraïne

Op 24 februari 2025 was het drie jaar geleden dat Rusland Oekraïne binnenviel. Om dit te herdenken organiseerde de Raad van Europa die dag een ceremonie. Ook kwam het Comité van Ministers samen voor een buitengewone bijeenkomst, en was er in de nacht van 24 op 25 februari een Oekraïense vlag te zien op het *Palais de l'Europe*, het belangrijkste gebouw van de Raad van Europa.⁶ Verder heeft de secretaris-generaal een rapport uitgebracht met een overzicht van de initiatieven die de Raad van Europa in de afgelopen drie jaar heeft genomen om Oekraïne te ondersteunen. De secretaris-generaal stond bij de aankondiging van het rapport opnieuw stil bij de verschrikkingen van de Russische agressie: 'Elke dag dat de Russische invasie van Oekraïne voortduurt, gaan er levens verloren, wordt de toekomst van kinderen ontnomen, vindt er vernietiging plaats, en worden de fundamentele beginselen van internationaal recht en de op regels gebaseerde wereldorde aangevallen.' We volstaan hier met een verwijzing naar het rapport zelf – in de kronieken van de afgelopen drie jaar zijn tal van deze initiatieven uitgebreid besproken.⁷

We bespreken wel graag enkele ontwikkelingen van recente datum. Marc Cools, de president van het Congres voor lokale en regionale overheden, stond ook stil bij het feit dat de oorlog tussen Rusland en Oekraïne inmiddels drie jaar duurt. Cools riep Europese steden en regionale overheden op om hulp aan Oekraïne te blijven bieden. Ook benadrukte Cools het belang van militaire ondersteuning; een rechtvaardige en langdurige vrede is volgens hem niet mogelijk als Oekraïne zichzelf niet kan verdedigen.⁸ Cools heeft verder de politieke vervolging van volksvertegenwoordigers van lokale overheden veroordeeld. Zo wordt Alexei Gorinov, voormalig lid van de gemeenteraad van Moskou, vastgehouden op verdenking van het rechtvaardigen

5 Raad van Europa, 'Award ceremony for Dresden International Peace Prize – acceptance speech – Speech by Marko Bošnjak', beschikbaar via <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/speech-20250216-bosnjak-peace-prize-dresden-eng>.

6 Raad van Europa, 'Council of Europe to mark third anniversary of start of Russia's war of aggression against Ukraine', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-to-mark-third-anniversary-of-start-of-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine>.

7 Raad van Europa, 'Three Years of Russia's War of Aggression – Council of Europe action in support of Ukraine', februari 2025, beschikbaar via <https://rm.coe.int/three-years-of-russia-s-war-of-aggression-council-of-europe-action-in-s/1680b462f3>.

8 Raad van Europa, 'Three years of Russia's full-scale aggression against Ukraine: Statement by Congress President', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/three-years-of-russia-s-full-scale-aggression-against-ukraine-statement-by-congress-president-1>.

van terrorisme.⁹ Daarnaast is Yevhen Matvieiev, burgemeester van Dniprorudne (een dorp dat tijdelijk door Rusland bezet is geweest) in Russische gevangenschap overleden. Cools maakte een eerbetoon ten aanzien van Matvieiev's moed en vastberadenheid. Ook worden Oleksandr Babych, Ihor Kolykhaiev en Anatolii Siryi – allen burgemeester van Oekraïense gemeentes – nog steeds onrechtmatig door Rusland vastgehouden.¹⁰ Cools verklaarde zich solidair met de critici van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne die onrechtmatig vastgehouden of vervolgd worden, en riep op om druk uit te blijven uitoefenen ten aanzien van de Russische autoriteiten om hiermee te stoppen.¹¹

Het register van schade voor Oekraïne (ook wel afgekort tot RD4U), bedoeld om schade in Oekraïne door de Russische invasie vast te leggen, heeft haar eerste besluiten genomen. De besluiten betreffen 832 claims voor beschadigde of vernietigde woonhuizen. Aan de besluiten gingen een proces vooraf om te controleren of de claims kloppen. Markiyan Kliuchkovskyi, uitvoerend directeur van het register, is zeer verheugd met deze stap en geeft te kennen dat dit een moment van doorslaggevend belang is en een juridisch precedent zet voor het aanspreken van de degenen die verantwoordelijk zijn voor dergelijke vernietiging.¹²

Er is vanuit de Raad van Europa ook aandacht voor de situatie van kinderen en jongeren in Oekraïne. Hoe Oekraïense jongeren gesteund kunnen worden in uitdagingen tijdens en na de oorlog is een vraag die centraal stond bij een door de Parlementaire Assemblée van de Raad van Europa (PACE) georganiseerd evenement.¹³ Daarnaast heeft de secretaris-generaal Thórdís Kolbrún Reykþjard Gylfadóttir als speciaal gezant voor de situatie van kinderen in Oekraïne aangesteld. Gylfadóttir benadrukt de gezamenlijke plicht om de kinderen die geraakt zijn door de Russische invasie te helpen. Gylfadóttir's taak is onder andere om het bewustzijn van de situatie van Oekraïense kinderen in de oorlog te vergroten en om internationale samenwerking ten behoeve van kinderen te versterken. Verder werkt de speciaal gezant nauw samen met het RD4U en de *Consultation Group on the Children of Ukraine* (CGU).¹⁴

Naast het nieuws over de oorlog tussen Oekraïne en Rusland, is er het volgende te melden over de democratie in Oekraïne. Met de hulp van het Congres van lokale en regionale overheden is daar nieuwe regelgeving aangenomen die inspraak van burgers bij besluitvorming in hun gemeenschap beoogt te vergroten. De regelgeving betreft onder meer de betrokkenheid van jongeren bij lokale besluitvormingsprocessen, procedures met betrekking tot het houden van

9 Raad van Europa, 'Congress President condemns continued persecution of local elected representatives in Russia', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/congress-president-condemns-continued-persecution-of-local-elected-representatives-in-russia>.

10 Raad van Europa, 'Death of Ukrainian Mayor in Russian prison: Statement by the Congress President', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/death-of-ukrainian-mayor-in-russian-prison-statement-by-the-congress-president-1>.

11 Raad van Europa, 'Congress President condemns continued persecution of local elected representatives in Russia', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/congress-president-condemns-continued-persecution-of-local-elected-representatives-in-russia>.

12 Raad van Europa, 'The Register of Damage for Ukraine Adopts the First Decisions on the Recording of Claims and Finalises the Adoption of Claim Forms', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/the-register-of-damage-for-ukraine-adopts-the-first-decisions-on-the-recording-of-claims-and-finalises-the-adoption-of-claim-forms>.

13 Raad van Europa, 'Youth, Ukraine, Europe: Coming of Age during War', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/youth-ukraine-europe-coming-of-age-during-war>.

14 Raad van Europa, 'Special Envoy of Council of Europe Secretary General on the situation of children of Ukraine appointed', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/special-envoy-of-the-secretary-general-of-the-council-of-europe-on-the-situation-of-children-of-ukraine-appointed>.

openbare hoorzittingen, openbare consultaties, en rapportageprocedures voor burgemeesters en raadsleden. De secretaris-generaal van het Congres van lokale en regionale overheden, Mathieu Mori, is verheugd met de ontwikkeling en geeft aan dat zij klaarstaan om Oekraïne te ondersteunen bij het verder nastreven van hun democratische ambities.¹⁵

Vrouwenrechten hoog op de agenda

Sinds het aannemen van de laatste documenten over het bestrijden van huiselijk geweld (2009)¹⁶ en gendergerelateerd geweld tegen vrouwen in de politiek (2020),¹⁷ is er volgens de woordvoester van het Congres voor Gendergelijkheid, Nazia Rehman, weinig vooruitgang geboekt. Ze roept autoriteiten op alle niveaus op om deze kwesties hoog op de politieke agenda te blijven plaatsen. Rehman benadrukt tevens de cruciale rol die lokale en regionale autoriteiten spelen op dit gebied. Deze overheden zouden vrouwen moeten beschermen tegen geweld, bewustwordingscampagnes moeten ontwikkelen en betrouwbare ondersteuning moeten bieden aan vrouwelijke slachtoffers van geweld. Het Congres zelf is voornemens dit jaar nieuwe activiteiten op dit gebied te starten. Dit zal gebeuren met behulp van de normen van het Istanbulverdrag,¹⁸ door in te spelen op de bevindingen van de Groep van Deskundigen over Acties tegen Geweld tegen Vrouwen en Huiselijk Geweld (GREVIO), en door de aanbevelingen van het Comité van de partijen bij het Istanbulverdrag en beleidsmaatregelen van lokale en regionale overheden te implementeren.¹⁹

Verder blijkt dat veel Europese landen verkrachting nog steeds niet in overeenstemming met de richtlijnen van het Istanbulverdrag definiëren. Volgens het Istanbulverdrag wordt verkrachting gedefinieerd als de afwezigheid van vrijwillig gegeven toestemming voor seksuele gemeenschap, in tegenstelling tot traditionele, op dwang gebaseerde definities van verkrachting. Nederland definieert verkrachting sinds medio 2024 als een seksuele daad die plaatsvindt zonder instemming van een van de betrokken partijen.²⁰ Finland, Denemarken, België en Spanje hebben recentelijk de juridische definitie van verkrachting aangepast om aan het Istanbulverdrag te voldoen. Volgens de secretaris-generaal zouden alle Europese landen de juridische definitie van verkrachting volgens dit verdrag moeten aannemen. Het beschermen van vrouwen en meisjes tegen geweld is immers een verplichting die het hele jaar door geldt.²¹

15 Raad van Europa, 'Congress welcomes new law on local democracy in Ukraine', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/congress-welcomes-a-new-law-on-local-democracy-in-ukraine-1>.

16 Resolutie 16/54/2009 van de Parlementaire vergadering van het Europees Parlement. *Femicides. Parliamentary Assembly EU Doc RES/1654/2009*.

17 Europese Commissie, 'A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025.' COM (2020) 152.

18 Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Istanbul 11 mei 2011. 11.V.2011, ETS no. 210.

19 Raad van Europa, 'Protecting women from violence more effectively through local and regional action', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/protecting-women-from-violence-more-effectively-through-local-and-regional-action>.

20 Zie artikel 242 van het Wetboek van Strafrecht.

21 Raad van Europa, 'Governments can do more to stop violence against women by using the Istanbul Convention's definition of rape', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/governments-can-do-more-to-stop-violence-against-women-by-using-the-istanbul-convention-s-definition-of-rape>.

In lijn met de hierboven besproken kwesties, richtte een recente conferentie, georganiseerd door het Parlementaire Platform voor de rechten van LHBTI-mensen en de Sexual Orientation Gender Identity & Expression, Sex Characteristics-unit (SOGIESC) van de Raad van Europa, zich op de onzichtbaarheid van LBQ-vrouwen en de uitdagingen die zij ervaren door lesbofobie. Het evenement maakte deel uit van de campagne '16 dagen van activisme tegen gendergerelateerd geweld' en werd bijgewoond door parlementariërs, experts en activisten.²² Dit is een jaarlijkse internationale campagne die begint op 25 november, de Internationale dag voor de uitbanning van geweld tegen vrouwen, en duurt tot 10 december, de internationale dag van de mensenrechten.

Kinderrechten

Voor het einde van 2024 hebben UNICEF en de Raad van Europa hun gezamenlijke inzet voor het beschermen en bevorderen van kinderrechten in Europa herbevestigd door een vernieuwd partnerschap in Genève. Het partnerschap richt zich op het voorkomen van geweld tegen kinderen, inclusief online geweld. UNICEF en de Raad van Europa hebben de intentie om regeringen in de regio te ondersteunen, zodat deze kindvriendelijke gerechtigheid kunnen waarborgen en beschermen, en om kinderen in staat te stellen om digitale technologieën te gebruiken. In dit kader zijn UNICEF en de Raad van Europa van plan de ondertekening, ratificatie en uitvoering van het Verdrag van de Raad van Europa ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik te bevorderen en ondersteunen.²³ Daarnaast willen zij de regelmatige uitwisseling van informatie waarborgen over activiteiten op het gebied van kindvriendelijke gerechtigheid en alternatieve zorg. Ook willen zij staten ondersteunen bij het beschermen en versterken van kinderen in het gebruik van technologieën.

Verder willen ze kansen identificeren om de bijdrage van UNICEF aan het werk van gremia van de Raad van Europa, zoals het Comité van Ministers en het Comité van de Partijen bij het Verdrag ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Lanzarote Comité), te vergemakkelijken. Bovendien willen zij de samenwerking stroomlijnen tussen de UNICEF-landkantoren en de kantoren van de Raad van Europa om strategische en incidentele gezamenlijke inspanningen in kinderrechts-gerelateerde projecten te bevorderen.²⁴

Ook sport en kinderen kregen aandacht. Zo werd er in december 2024 in Straatsburg een seminar georganiseerd in samenwerking met het Luxemburgse voorzitterschap van het Comité van Ministers over trauma's die tijdens sport zijn opgelopen en veilige sportpraktijken voor kinderen. Verschillende professionals waren aanwezig bij het evenement, dat plaatsvond tijdens de jaarlijkse internationale expertbijeenkomst 'Veilig Sport'. Het doel van het evenement was om beter inzicht te krijgen in de aard van trauma's die tijdens de sportuitoefening kunnen ontstaan, met als doel genezing en herstelomgevingen te bevorderen, in plaats van praktijken

22 Raad van Europa, 'Addressing violence and discrimination against LBQ women in Europe', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/addressing-violence-and-discrimination-against-lbq-women-in-europe>.

23 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Lanzarote 25 oktober 2007. Trb. 2008, 58, CETS no. 201.

24 Raad van Europa, 'Council of Europe and UNICEF renew partnership to strengthen protection of children's rights in Europe', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-and-unicef-renew-partnership-to-strengthen-protection-of-children-s-rights-in-europe>.

die onbedoeld kunnen leiden tot hertraumatisering. Het seminar benadrukte de noodzaak van een trauma-geïnformeerde benadering in beleidsvorming, de training van relevante belanghebbenden, de betrokkenheid van personen met ervaring van misbruik en meer.²⁵

Tijdens een conferentie in Rome werd een nieuw project gelanceerd: 'Het bevorderen van de mentale gezondheid van kinderen en jongeren door de risico's van online gokken en games aan te pakken'. Op de conferentie waren experts op het gebied van gezondheid, psychologie en openbaar beleid aanwezig, samen met overheidsvertegenwoordigers. Ze kwamen bijeen om strategieën te verkennen die verslaving onder jongeren en de bijbehorende risico's voor de mentale gezondheid kunnen verminderen. Belangrijke inzichten uit de conferentie waren onder andere dat ouders opgeleid moeten worden om de risico's van online gaming en gokken te herkennen en aan te pakken. Daarnaast werd benadrukt dat er meer gedaan moet worden om het probleem beter te begrijpen en gerichte oplossingen te vinden.²⁶

Digitale technologie en mensenrechten

Aangezien digitale technologie continu in ontwikkeling blijft, worden ook binnen de Raad van Europa telkens weer nieuwe tools ontwikkeld, zoals de HUDERIA-methodologie. HUDERIA is een tool die door de Raad van Europa is ontwikkeld om risicobeoordelingen uit te voeren voor kunstmatige-intelligentiesystemen, met name om mensenrechten, democratie en de rechtsstaat te beschermen en te bevorderen. De tool helpt zowel publieke als private partijen om de risico's en impact van AI op deze fundamentele waarden te identificeren en aan te pakken gedurende de levenscyclus van AI-systemen. Aan de hand van deze tool kunnen zowel publieke als private partijen een risicobeperkingsplan opstellen om schadelijke effecten van AI-systemen te minimaliseren. De tool maakt in dat kader regelmatige herbeoordelingen mogelijk om ervoor te zorgen dat AI-systemen veilig en ethisch blijven functioneren. We zijn benieuwd welke ontwikkelingen deze methodologie teweeg zal brengen.²⁷

Wat ook interessant is, is dat het werk van de Raad van Europa op het gebied van AI van 15 tot 19 december 2024 werd gepresenteerd op het UN Internet Governance Forum (IGF) in Riyad, waar de aanpak van de risico's van het gebruik van AI-systemen voor mensenrechten, democratie en de rechtsstaat centraal stond. Op dit forum was er ook een sessie over de noodzaak van internationaal overleg over definities in privacy- en gegevensbescherming, waarbij het gegevensbeschermingsverdrag van de Raad van Europa werd besproken.²⁸ Dit verdrag beschermt niet alleen persoonlijke gegevens, maar bevordert ook de vrije stroom van gegevens wereldwijd. Tot slot werd er aandacht besteed aan de instrumenten en praktijken die de Raad

25 Raad van Europa, 'Experts in safe sport highlight trauma-informed approaches to child safeguarding', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/experts-in-safe-sport-highlight-trauma-informed-approaches-to-child-safeguarding>.

26 Raad van Europa, 'New project launched to address online gaming and gambling risks among youth', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/new-project-launched-to-address-online-gaming-and-gambling-risks-among-youth>.

27 Raad van Europa, 'Huderia new tool to assess the impact of ai systems on human rights', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/huderia-new-tool-to-assess-the-impact-of-ai-systems-on-human-rights>.

28 Verdrag van de Raad van Europa tot bescherming van personen met betrekking tot de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens. Straatsburg 28 januari 1981, ETS No. 108.

van Europa inzet om mensenrechten online te beschermen, met focus op gendergelijkheid, haatzaaien, seksueel geweld tegen kinderen en discriminatie van minderheden.²⁹ Uiteraard lichten we u in volgende edities in over eventuele ontwikkelingen op basis van deze bijeenkomst.

O'Flaherty, de mensenrechtencommissaris bij de Raad van Europa, besteedt ook aandacht aan de gevolgen van digitale technologie voor de bescherming van mensenrechten. De commissaris vindt dat digitale platforms zoals Meta zich niet mogen verschuilen voor de effecten van hun activiteiten op mensenrechten. Als ze dat doen, creëren ze ruimte voor desinformatie en schade aan de democratie. Het is juist belangrijk om de verspreiding van schadelijke uitspraken en desinformatie in te dammen. Zulke uitspraken en informatie kunnen leiden tot polariserende berichten, waardoor de risico's voor de democratie groter worden. Dit zei hij naar aanleiding van de maatregelen die Meta heeft genomen om zijn fact-checkingbeleid aan te passen. Volgens O'Flaherty blijft het belangrijk om onwaarheden te bestrijden en de verspreiding van haatzaaiende en/of gewelddadige boodschappen te voorkomen. De commissaris riep lidstaten op om hun inspanningen te vergroten en leiderschap te tonen bij het handhaven van deze normen. Dit houdt onder andere in dat internetintermediairs de systematische risico's van desinformatie en ongecontroleerde uitlatingen moeten verminderen, door transparantie te eisen in contentmoderatiepraktijken, inclusief het gebruik van algoritmes. Tegelijkertijd moeten staatsmaatregelen geworteld blijven in internationale mensenrechtennormen om te voorkomen dat legitieme uitingen worden verstikt. Transparantie en verantwoording zijn immers het tegengif tegen zowel desinformatie als grensoverschrijdende uitingen.³⁰

Verder werd op 28 januari 2025 in Brussel een conferentie georganiseerd door de Data Protection Conferences (CPDP) en de Europese toezichthouder voor gegevensbescherming, met als doel het huidige en toekomstige landschap van gegevensbescherming te verkennen. Tijdens de conferentie bespraken de deelnemers de uitdagingen en kansen die zich voordoen op het snijvlak van opkomende technologieën en privacyrisico's, evenals de balans tussen innovatie en regelgevende kaders. De conferentie bood tevens de gelegenheid om de noodzaak van de bescherming van persoonsgegevens te bespreken in de context van nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie en neurowetenschappen.³¹

De plaatsvervangend secretaris-generaal van de Raad van Europa, Bjørn Berge, woonde de vierde Algemene Vergadering van de Digital Cooperation Organization (DCO) bij in Amman, Jordanië. Tijdens deze vergadering benadrukte hij dat digitale innovatie en ontwikkeling altijd de mens centraal moeten stellen. Hij riep zowel staten als internationale partners op om 'AI en digitale technologieën veilig, verantwoordelijk, inclusief en innovatief te maken' en merkte op dat 'de technologische revolutie van vandaag een ethische revolutie is voor iedereen.' Deze boodschap herhaalde hij tijdens een rondetafelgesprek over de samenwerking tussen de EU en de DCO.

29 Raad van Europa, 'Council of Europe at the Internet Governance Forum: the AI Convention in focus', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-at-the-internet-governance-forum-the-ai-convention-in-focus>.

30 Raad van Europa, 'Member states should enforce standards to combat online disinformation while protecting human rights for all', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/member-states-should-enforce-standards-to-combat-online-disinformation-while-protecting-human-rights-for-all>.

31 Raad van Europa 'Brussels event marks Council of Europe's Data Protection Day 2025', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/brussels-event-marks-council-of-europe-s-data-protection-day-2025>.

Berge wees erop dat de juridische instrumenten van de Raad van Europa openstaan voor staten uit alle regio's, wat nieuwe mogelijkheden biedt voor samenwerking op het gebied van AI, cybercriminaliteit, gegevensbescherming en andere cruciale digitale terreinen. Hij riep alle betrokkenen op om zich aan te sluiten bij de Raad van Europa via belangrijke instrumenten zoals het Kaderverdrag inzake AI en het Cybercrimeverdrag zodat we gezamenlijk onze digitale toekomst kunnen vormgeven, met respect voor mensenrechten, democratie en de rechtsstaat.³²

Implementatienieuws

Zoals gebruikelijk sluiten we de kroniek af met implementatienieuws. Het Comité van Ministers is in december 2024 samengekomen en heeft 42 beslissingen aangenomen ten aanzien van negentien lidstaten.³³ Er zijn geen beslissingen met betrekking tot Nederland genomen. Het Comité van Ministers nam veel beslissingen met betrekking tot Azerbeïdjan, Hongarije, Bulgarije, Turkije en Rusland. Hoewel Rusland geen partij bij het EVRM meer is, bekijkt het Comité van Ministers nog steeds of Rusland in overeenstemming met uitspraken van het EHRM handelt.³⁴ De zaken met betrekking tot Rusland gaan met name over het recht op vrijheid van meningsuiting. In de rubriek over het conflict tussen Rusland en Oekraïne kwam al naar voren dat critici van de Russische overheid vaak ernstig onderdrukt worden.³⁵

Verder is het inmiddels een tijd geleden dat wij u informeerden over het lot van Osman Kavala. Helaas is zijn situatie nog niet in positieve zin veranderd. Kavala werd in Turkije ten onrechte veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf met als doel hem tot zwijgen te manen.³⁶ Turkije werd hiervoor door het EHRM veroordeeld voor een overtreding van artikel 5 en 18 EVRM (betreffende het recht op vrijheid en veiligheid, en de inperking van de toepassing van beperkingen op de rechten in het EVRM). In Ankara vond op 24 oktober 2024 een zogenaamde 'high-level technical meeting' plaats tussen het secretariaat van het Comité van Ministers en de Turkse autoriteiten. Door het secretariaat worden naar aanleiding van die meeting enkele mogelijkheden genoemd om te voldoen aan de uitspraak van het EHRM. Dit betreft met name de mogelijkheid van een vrijspraak in een nieuw proces en voorlopige vrijlating in afwachting op een dergelijk proces. Ook werd Kavala in de gevangenis bezocht door het secretariaat. Het Comité benadrukt verder dat totdat Kavala vrijgelaten wordt, de ernstige overtreding van het EVRM door Turkije voortduurt.³⁷

32 Raad van Europa, 'Digital development: "People must come first"', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/digital-development-people-must-come-first>.

33 Een overzicht met links naar de betreffende beslissingen is beschikbaar via <https://rm.coe.int/table-1514-eng/1680b2ac09>.

34 Raad van Europa, 'Implementing European Court of Human Rights judgments', beschikbaar via <https://www.coe.int/en/web/portal/-/implementing-european-court-of-human-rights-judgments-8>.

35 Zie verder bijv. Human Rights Watch, 'Russia: Repressive Laws Used to Crush Civic Freedoms', 7 augustus 2024, beschikbaar via <https://www.hrw.org/news/2024/08/07/russia-repressive-laws-used-crush-civic-freedoms>.

36 Human Rights Watch, 'Turkiye: Osman Kavala Marks 7 Years Behind Bars – Wrongly Detained Rights Defender Awaits New European Court Ruling', 1 november 2024, beschikbaar via <https://www.hrw.org/news/2024/11/01/turkiye-osman-kavala-marks-7-years-behind-bars>.

37 Comité van Ministers, 5 december 2024, CM/Del/Dec(2024)1514/H46-37.